

summary

3 FROM THE EDITORS

4 Monika Kuhnke
**THE RECOVERED
MASTERPIECE**

5 Piotr Ogródzki
RETURN TO SĄDŁOWO

7 Krzysztof Przylicki
**THE GOLDEN CATHERINE
OF KATTERNECKE**

10 Arkadiusz Wagner
**DISCOVERY
OF A HISTORIC OBJECT**

12 Jagoda Semków
**RELIQUARIES EXTANT
IN THE SZEMBEK'S CHAPEL IN
FROMBORK**

18 Maria Thullie
**WALL PAINTINGS
BY WOJCIECH GERSON**

22 Marta Kurzyńska
COLLECTION OF OLD PRINTS

26 Anna Manicka
**RAUSCHENBERG'S FAMOUS
COLLAGE**

28 Piotr Ogródzki
THEFT FROM THE KUNSTHAL

31 Iwona Gredka
**INSURANCE OF MOVABLE
CULTURAL PROPERTY IN
PUBLIC COLLECTIONS**

36 Kamil Zeidler
**THE CONFLICT IN SYRIA
THREATENS HISTORIC
OBJECTS FROM THE UNESCO
HERITAGE LIST**

38 Barbara Brózda
ARCA FOR LOST OBJECTS

40 CATALOGUE OF LOSSES

44 CATALOGUE OF WAR
LOSSES 1939-1945

46 CATALOGUE OF INTERPOL

w numerze

3 OD REDAKCJI

4 Monika Kuhnke
**ODZYSKANE
ARCYDZIEŁO**

5 Piotr Ogródzki
**POWRÓT
DO SĄDŁOWA**

7 Krzysztof Przylicki
**ZŁOTA
KATARZYNA
Z KATTERNECKE**

10 Arkadiusz Wagner
**ODKRYTY
ZABYTEK**

12 Jagoda Semków
**RELIKWIARZE
ZACHOWANE
W KAPLICY SZEMBEKA
WE FROMBORKU**

18 Maria Thullie
**MALOWIDŁA
ŚCIENNE
WOJCIECHA GERSONA**

22 Marta Kurzyńska
**KOLEKCJA
STARYCH DRUKÓW**

26 Anna Manicka
**COLLAGE
RAUSCHENBERGA
W ZBIORACH
MUZEUM
NARODOWEGO
W WARSZAWIE**

28 Piotr Ogródzki
**KRADZIEŻ
W KUNSTHAL**

31 Iwona Gredka
**UBEZPIECZENIA
RUCHOMYCH
DÓBR KULTURY
W ZBIORACH
PUBLICZNYCH**

36 Kamil Zeidler
**KONFLIKT
W SYRII ZAGRAŻA
ZABYTKOM UNESCO**

38 Barbara Brózda
**ARCA
ZAGINIONYCH DZIEŁ**

40 oprac.
Monika Barwik
KATALOG STRAT

44 oprac. Maria
Romanowska-
Zadrożna
**KATALOG STRAT
WOJENNYCH
1939-1945**

46 oprac.
Monika Barwik
**KATALOG STRAT
INTERPOL**

Relikwiarz z katedry,
z fundacji biskupa
Łukasza Watzenrode,
1511 r., Prusy, [w:]
M. Okulicz, *Złotnictwo
sakralne dominium
warmińskiego od XIV do
XVIII w.*, Olsztyn 2005, s.12
Obecnie w Muzeum
Archidiecezji Warmińskiej
w Olsztynie

czytaj na stronie **12**

Narodowy Instytut
Muzealnictwa
i Ochrony Zbiorów
Warszawa, ul. Goraszewska 7
02-910 Warszawa
cbu@nimoz.pl
biuro@nimoz.pl
www.nimoz.pl

NA OKŁADCE:

Lucas Cranach Starszy
Madonna pod jodłami
Fot. Mariusz Kosiński

cenne, bezcenne/utracone

redaktor naczelny: Piotr Ogródzki
redaktor prowadzący: Barbara Kobielska
opracowanie stylistyczne i korekta: Julian Kozłowski
projekt i łamanie: EMKA Monika Karwazy (monika@karwazy.pl)
tłumaczenia: Marzenna Rączkowska
druk: Akcydens s.j. (www.akcydens-druk.pl)

Redakcja nie zwraca tekstów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo do nadawania publikowanym tekstom własnych tytułów i śródtytułów, redagowania, skracania i adiuścacji tekstów. Wyrażone w opublikowanych tekstach opinie pochodzą wyłącznie od ich autorów i nie należy ich utożsamiać z opiniami redakcji lub wydawcy „Cenne, bezcenne, utracone”.

FROM THE EDITORS

In the present issue we feature the stories of two cases which were resolved by the successful return of the lost works of art to their rightful owners. After a few dozen years Lucas Cranach the Elder's painting "Madonna under the Fir Trees" was restituted. The second object is the historic monstern from the church in Sadtowa. Three articles are devoted to sacred art objects: the newly discovered Gothic bookcase, the history of the Gothic sculpture of St. Catherine from Katternecke and the reliquaries from Frombork. The October theft of several paintings from the gallery in Rotterdam was also closely observed in Poland. The text devoted to this event, as well as the one on insuring collections is particularly relevant to museologists.

OD REDAKCJI

Kończy się rok 2012. Zaistniałe w jego trakcie zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego opiszemy w Katalogu strat „Cenne, bezcenne, utracone” 2012, który ukaże się w wersji elektronicznej z początkiem nowego roku. Informację o jego wydaniu opublikujemy na stronie internetowej Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (www.nimoz.pl). Rok 2012 ocenią również instytucje i służby zaangażowane w zwalczanie zagrożeń dóbr kultury. Nastąpi to, tradycyjnie, w najbliższym numerze CBU.

Dziękujemy za bardzo pozytywny odbiór poprzedniego wydania pisma, które w całości poświęcone było ochronie zabytkowych zbiorów bibliotecznych, a w szczególności problemom związanym z najcenniejszą ich częścią – narodowym zasobem bibliotecznym. Wydaje się, że pomysł, by jeden z numerów pisma był monotematyczny jest powszechnie akceptowany i mogą nawet powiedzieć, że oczekiwany. W przyszłym roku, podobnie jak w mijającym, trzeci numer w całości poświęcimy jednemu tematowi. Jeśli zechcieliby Państwo podzielić się z nami swoimi oczekiwaniami, Redakcja przyjmie to z wielkim zadowoleniem. Adres mailowy cbu@nimoz.pl jest cały czas do dyspozycji Czytelników.

Bieżący numer otwierają dwa teksty (*Odzyskanie arcydzieła i Powrót do Sadtowa*) opisujące zwroty zabytków utraconych przez Polskę wiele lat temu. Obraz Lucasa Cranacha Starszego *Madonna pod jodłami* szczęśliwie przetrwał II wojnę światową we Wrocławiu, choć poważnie ucierpiał. W trakcie powojennej konserwacji przygotowano kopię obrazu, którą podmieniono w miejsce oryginału następnie przemyconego do Niemiec. Dopiero po blisko 70. latach i licznych peregrinacjach arcydzieło Cranacha powróciło do Wrocławia. Po krótszym oczekiwaniu, bo jedynie po 13 latach od kradzieży, powróciła do rąk prawowitych właścicieli zabytkowa monstern z początku XVII w., skradziona w 1999 r. z kościoła w Sadtowie. Jej historię i działania podejmowane od 2006 r., zmierzające do restytucji zabytku, szczegółowo zostały opisane w numerze 69 „Cenne, bezcenne, utracone” (4/2011). Biorąc pod uwagę rozstrzygnięcia, jakie zapadały w toku prowadzonych postępowań przez szwajcarskie i niemieckie organy ścigania, powrót monsternacji był wielce

problematyczny. Prawdziwym zatem zaskoczeniem była decyzja niemieckich antykwariuszy posiadających monsternację, o nieodpłatnym zwrocie zabytku. Sukces odniósłoby konsekwentne i uporczywe starania Departamentu Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Trzy kolejne artykuły dotyczą zabytków rzemiosła i sztuki sakralnej – odkrycia gotyckiej szafy, losów rzeźby św. Katarzyny z Katternecke oraz relikwiarzy z Fromborka. Oczywiście zachęcam do lektury wszystkich, lecz szczególną uwagę pragnę zwrócić na *Odkryty zabytek*, czyli gotycką szafę w kościele w Reszlu. To przypadek absolutnie wyjątkowy, by późnogotycki mebel przetrwał wszelkie zawirowania historii. Wszystko na to wskazuje, że nawet II wojna światowa nie dokonała istotnych zniszczeń. Zły czas dopiero nadchodził, ale o tym i historii ponownego odkrycia szafy w artykule Arkadiusza Wagnera, który zabytkowy mebel rozpoznał.

Październik 2012 r. to, z jednej strony, powrót skradzionej monsternacji z Sadtowa, a z drugiej strony – zuchwała kradzież z muzeum Kunsthal w Rotterdamie. W jej wyniku utracono 7 obrazów, w tym dzieła Pabla Picassa, Henri Matisse'a i Claude'a Moneta. To największa kradzież w ostatnich latach z holenderskiego muzeum. Dzieła skradziono z wystawy czasowej prac wypożyczonych, które zazwyczaj są wysoko ubezpieczone. Instytucji ubezpieczenia zbiorów muzealnych poświęcony jest artykuł *Ubezpieczenia ruchomych dóbr kultury w zbiorach publicznych...*

Międzynarodowy aspekt ochrony dziedzictwa kulturowego poruszają dwa artykuły: *ARCA zaginionych dzieł*, poświęcony działalności Association for Research into Crimes against Art oraz *Konflikt w Syrii zagraża zabytkom UNESCO*, omawiający zagrożenia zabytków z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO znajdujących się na terenie zbrojnego konfliktu w Syrii. Gorąco zachęcam do lektury tych i pozostałych artykułów. Warto również przejrzeć stałe pozycje CBU: katalog strat bieżących, zabytków utraconych w wyniku II wojny światowej, dzieł odzyskanych oraz informacje dotyczące dóbr kultury poszukiwanych przez INTERPOL

Życząc miłej lektury, zapraszam do współpracy.

PIOTR OGRODZKI
redaktor naczelny

cbu@nimoz.pl